

Sygn. akt: I C 127/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 sierpnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia del. Dorota Scott-Sienkiel Protokolant: st. sekr. sąd. Anna Szczepanek
-----------------	--

po rozpoznaniu w dniu 22 sierpnia 2022 r. w Olsztynie na rozprawie

sprawy z powództwa B. G. i M. G.

przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie

I. ustala, że umowy kredytu budowlano-hipotecznego nr (...) - (...) z dnia 15 maja 2006r. oraz nr (...) - (...) z dnia 15 maja 2006r. zawarte pomiędzy powodami B. G. i M. G. a bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w K. (poprzednikiem prawnym pozwanego) są nieważne,

II. zasądza od pozwanego Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. solidarnie na rzecz powodów B. G. i M. G. kwotę 11.800 zł tytułem zwrotu kosztów procesu- z ustawowymi odsetkami za okres od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

sędzia del. Dorota Scott-Sienkiel

Sygn. akt: I C 127/21

UZASADNIENIE

Powodowie B. G. i M. G. pozwem z dnia 4 lutego 2021 r. (data wpływu) skierowanym przeciwko Bankowi (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., wnieśli o:

1. ustalenie, że umowa o kredyt budowlano-hipoteczny nr (...) - (...) z dnia 15 maja 2006 r. zawarta pomiędzy bankiem (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w K. (którego następcą prawnym jest Bank (...) Spółka Akcyjna ((...) S.A.) z siedzibą w W.) jest nieważna;
2. ustalenie, że umowa o kredyt budowlano-hipoteczny nr (...) - (...) z dnia 15 maja 2006 r. zawarta pomiędzy bankiem (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w K. (którego następcą prawnym jest Bank (...) Spółka Akcyjna ((...) S.A.) z siedzibą w W.) jest nieważna

a nadto zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według spisu kosztów, a w przypadku jego nieprzedłożenia sądowi, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że nie zostali należycie poinformowani o ryzyku walutowym w odniesieniu do waluty franka szwajcarskiego, nie mieli także podstaw aby nie wierzyć zapewnieniom o bezpieczeństwie takiego kredytu pracownikom banku, jako instytucji zaufania publicznego oraz profesjonalistom w zakresie udzielania kredytów oraz w zakresie finansów. Powyższe prowadzi do wniosku, że kredytobiorcy pozostawali w błędzie co do treści zawieranej czynności prawnej, a błąd ten był istotny. Dodatkowo jak wskazali powodowie przy zawieraniu umowy posiadali status konsumenta. Powodowie podnieśli także sprzeczność postanowień umowy z treścią art. 385¹ § 1 k.c. i art. 69 ust. 2 ustawy Prawo bankowe. Zdaniem powodów wyeliminowanie niedozwolonych klauzul umownych z umów kredytowych tj. § 9 ust. 9 w zw. z zapisami ust. 2 pkt 1, 2 i 4 załącznika nr 7 do umów kredytowych powoduje, że umowa nie jest w stanie dalej funkcjonować w obrocie prawnym (pozew k. 4-21)

W odpowiedzi na pozew pozwany Bank wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów solidarnie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz opłat skarbowych od pełnomocnictw wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia, za czas od uprawomocnienia się orzeczenia, który je zasądzono do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwany kwestionował jakoby:

- istniały podstawy do ustalenia nieważności umów kredytu budowlano-hipotecznego będących przedmiotem powództwa z uwagi na ich sprzeczność z treścią art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia,
- umowy kredytu budowlano-hipotecznego pozostawały czynnościami naruszającymi granice swobody umów art. 353¹ k.c. i jako takie były sprzeczne z istotą stosunku zobowiązaniowego,
- postanowienia umów kredytu budowlano-hipotecznego będących przedmiotem powództwa nie stanowiły wyniku indywidualnych negocjacji,
- pracownicy banku zapewniali wielokrotnie o bezpieczeństwie umów i nie poinformowali powodów w należyty sposób o ryzyku walutowym,
- powodowie pozostawali w błędzie co do treści zawieranej czynności prawnej, a błąd ten był istotny,
- umowy kredytu budowlano-hipotecznego miały konsumencki charakter,
- umowy kredytu budowlano-hipotecznego zawierały niedozwolone klauzule umowne w rozumieniu art. 358¹ k.c. i w jakimkolwiek zakresie nie wiązały powodów,
- bank ustalał kursy walut publikowane w Tabeli Kursów Walut Obcych w sposób dowolny,
- postanowienia umów kredytu budowlano-hipotecznego nie spełniały wymogu jasności i jednoznaczności,
- postanowienia umów kredytu budowlano-hipotecznego kształtowały interes powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy,
- w przypadku stwierdzenia abuzywności postanowień umownych składających się na tzw. klauzulę przeliczeniową/denominacyjną umów nie dało się nadal wykonywać, a w konsekwencji istniały podstawy do stwierdzenia ich nieważności,
- pozwany bank był w jakimkolwiek zakresie bezpodstawnie wzbogacony względem powodów,
- powodom przysługiwało względem pozwanego jakiekolwiek roszczenie o zapłatę, (odpowiedź na pozew k. 141-164)

Sąd ustalił, co następuje:

Bezspornie w zakresie praw i obowiązków wynikających ze spornej w tej sprawie umowy, pozwany jest następcą prawnym Banku (...) S.A. w K..

Powodowie wystąpili z wnioskiem kredytowym do poprzednika prawnego pozwanego wnosząc o udzielenie kredytu w wysokości 632.000 zł, jako walutę kredytu wskazali CHF. Spłata kredytu miała następować w walucie PLN.

(dowód: wniosek kredytowy k. 171v.-172 karta wniosku kredytowego k. 169, informacja o wnioskodawcy k. 169-170v, informacje dodatkowe k. 171, proponowane zabezpieczenia kredytu k. 171-171v., wniosek o zmianę warunków umowy, PIT-36L k. 174-174v.)

Powodowie otrzymali od Banku pozytywną decyzję kredytową w związku z czym w dniu 15 maja 2006 r. zawarli z Bankiem (...) S.A. z siedzibą w K. umowę kredytu hipotecznego nr (...) - (...), w której strony zawarły najistotniejsze dla sprawy postanowienia (wyciąg):

(§ 2) Bank udziela kredytobiorcy na warunkach określonych w umowie oraz regulaminie kredytowania osób fizycznych w Banku (...) S.A. nie objętych ustawą o kredycie konsumenckim, kredytu w wysokości 265.100,67 CHF, a kredytobiorca zobowiązuje się do wykorzystania i zwrotu kredytu wraz z odsetkami zgodnie z warunkami niniejszej umowy (ust. 1). Bank udziela kredytobiorcy kredytu na okres od dnia 15 maja 2006 r. do dnia 24 kwietnia 2026 r. (ust.2). Kredyt przeznaczony jest na: zakup na rynku pierwotnym lokalu mieszkalnego wraz z miejscem postojowym i komórką lokatorską. Spłata rat odsetkowych i kapitałowo-odsetkowych miała przypadać na 24-ty dzień miesiąca (ust. 8).

(§ 4) W dniu sporządzenia umowy oprocentowanie kredytu wynosi 3,37% w stosunku rocznym (ust.1). Oprocentowanie w całym okresie kredytowania stanowi sumę stawki LIBOR dla terminów 6-miesięcznych i marży w wysokości 1,80 p.p.. Wskazany poziom marży będzie obowiązywał w okresie przejściowym tj. uzyskania przez Bank odpisu z KW potwierdzającego prawomocny wpis hipoteki na rzecz banku. Po przedłożeniu odpisu z KW, który potwierdzi prawomocny wpis hipoteki na rzecz Banku, z uwzględnieniem postanowień ust. 3 marża ulegnie obniżeniu o 0,90 p.p. i wynosić będzie 0,90 p.p. (ust.2). Oprocentowanie kredytu ulega zmianie w zależności od zmiany stopy LIBOR określonej w ust. 2 (ust. 6). W związku z zaciągnięciem kredytu oprocentowanego według zmiennej stopy procentowej, kredytobiorca oświadcza, że jest mu znane oraz wyjaśnione przez Bank ryzyko zmiany stopy procentowej i jest świadomy ponoszenia przez siebie tego ryzyka (ust.9)

(§ 5) Kredyt lub transza kredytu zostaną wypłacone na podstawie wniosku kredytobiorcy o wypłatę kredytu złożonego najpóźniej na dzień roboczy przed planowaną wypłatą. Wzór wniosku stanowi załącznik nr 1 do umowy kredytu (ust. 1). Wypłata następuje zgodnie z harmonogramem wypłat stanowiącym załącznik nr 2 do umowy kredytu po spełnieniu warunków, o których mowa w niniejszym załączniku (ust. 2).

(§ 7) Strony zgodnie ustalają, że prawne zabezpieczenie spłaty udzielonego kredytu stanowi:

- a. wpisana na pierwszym miejscu hipoteka zwykła w wysokości 265.100,67 CHF z tytułu udzielonego kredytu i hipoteka kaucyjna do wysokości kwoty 143.200 CHF z tytułu odsetek umownych i kosztów udzielonego kredytu (..),
- b. cesja praw z polisy ubezpieczenia nieruchomości od ognia i zdarzeń losowych z zastrzeżeniem ust. 4 – suma ubezpieczenia pierwszej polisy wynosi 656.980,00 zł,
- c. wpływy na rachunek (...) nr (...) prowadzony w banku wraz z pełnomocnictwem do pobierania środków na spłatę zadłużenia (ust. 1)

(§ 9) Harmonogram spłat zostanie przesłany kredytobiorcy w terminie 14 dni od dnia uruchomienia środków kredytu (ust. 4 zd. 3). Strony umowy ustalają, że w okresie spłaty kredyt będzie spłacany w ratach malejących – kapitał kredytu

splacany jest w równych ratach miesięcznych, odsetki naliczane są od faktycznego zadłużenia i płatne w terminach miesięcznych (ust. 6)

W załączniku nr 7, podpisanym przez obie strony, powodowie oświadczyli przy zawieraniu umowy, że jest im znane oraz wyjaśnione przez Bank ryzyko zmiany kursu waluty, w której zaciągnęli zobowiązanie kredytowe i są świadomi ponoszenia przez siebie tego ryzyka, a kwota kredytu lub transzy kredytu wypłacana jest w złotych po przeliczeniu według kursu kupna waluty kredytu obowiązującego w Banku z dnia wypłaty kwoty kredytu lub transzy kredytu, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) S.A. ogłaszaną w siedzibie banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów walut obowiązujących w Banku. Kwota spłaty podlega przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującym w Banku w dniu dokonywania spłaty, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) S.A. ogłaszaną w siedzibie banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów walut obowiązujących w Banku.

W umowie kredytu ani w Regulaminie nie zamieszczono definicji Tabeli kursów walut Banku (...) S.A. ogłaszanej w siedzibie banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów walut obowiązujących w Banku.

(dowód: umowa kredytu wraz z załącznikami k. 178-182, Regulamin k. 183., bankowy raport kredytowy k. 175-175v., decyzja k. 193176-176v., analiza inwestycji k. 177)

Kredyt został uruchomiony w pięciu transzach:

1. w dniu 16 maja 2006 r. w wysokości 56.010,45 CHF,
2. w dniu 18 lipca 2006 r. w wysokości 58.968,50 CHF,
3. w dniu 25 października 2006 r. w wysokości 88.452,74 CHF,
4. w dniu 14 lutego 2007 r. w wysokości 29.484,24 CHF,
5. w dniu 07 sierpnia 2007 r. w wysokości 32.184,74 CHF.

(dowód: zaświadczenie z dnia 12.10.2020 r. k. 40)

Następnie powodowie wystąpili z drugim wnioskiem kredytowym do poprzednika prawnego pozwanego wnosząc o udzielenie kredytu w wysokości 698.000 zł, jako walutę kredytu wskazali CHF. Spłata kredytu miała nastąpić w walucie PLN.

(dowód: wniosek kredytowy k. 195v.-196, karta wniosku kredytowego k. 193, informacja o wnioskodawcy k. 193-194, informacje dodatkowe k. 195, proponowane zabezpieczenia kredytu k. 195-195v. wniosek o zmianę warunków umowy, załącznik do wniosku o udzielenie kredytu k. 196-198v., oświadczenie inwestora k. 199, PIT-36L k. 200-200v, zaświadczenie GUS k. 201, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej k. 201v., opis prowadzonej działalności k. 202)

W dniu 15 maja 2006 r. zawarli z Bankiem (...) S.A. z siedzibą w K. umowę kredytu hipotecznego nr (...) - (...), w której strony zawarły najistotniejsze dla sprawy postanowienia (wyciąg):

(§ 2) Bank udziela kredytobiorcy na warunkach określonych w umowie oraz regulaminie kredytowania osób fizycznych w Banku (...) S.A. nie objętych ustawą o kredycie konsumenckim, kredytu w wysokości 292.785,23 CHF, a kredytobiorca zobowiązuje się do wykorzystania i zwrotu kredytu wraz z odsetkami zgodnie z warunkami niniejszej umowy (ust. 1). Bank udziela kredytobiorcy kredytu na okres od dnia 15 maja 2006 r. do dnia 24 kwietnia 2026 r. (ust.2) Kredyt przeznaczony jest na: zakup na rynku pierwotnym lokalu mieszkalnego wraz z miejscem postojowym i komórką lokatorską. Spłata rat odsetkowych i kapitałowo-odsetkowych miała przypadać na 24-ty dzień miesiąca (ust. 8).

(§ 4) W dniu sporządzenia umowy oprocentowanie kredytu wynosi 3,37% w stosunku rocznym (ust.1). Oprocentowanie w całym okresie kredytowania stanowi sumę stawki LIBOR dla terminów 6-miesięcznych i marży w wysokości 1,80p.p. Wskazany poziom marży będzie obowiązywał w okresie przejściowym tj. uzyskania przez Bank odpisu z KW potwierdzającego prawomocny wpis hipoteki na rzecz banku. Po przedłożeniu odpisu z KW, który potwierdzi prawomocny wpis hipoteki na rzecz Banku, z uwzględnieniem postanowień ust. 3 marża ulegnie obniżeniu o 0,90 p.p. i wynosić będzie 0,90 p.p. (ust.2). Oprocentowanie kredytu ulega zmianie w zależności od zmiany stopy LIBOR określonej w ust. 2 (ust. 6). W związku z zaciągnięciem kredytu oprocentowanego według zmiennej stopy procentowej, kredytobiorca oświadcza, że jest mu znane oraz wyjaśnione przez Bank ryzyko zmiany stopy procentowej i jest świadomy ponoszenia przez siebie tego ryzyka (ust.9)

(§ 5) Kredyt lub transza kredytu zostaną wypłacone na podstawie wniosku kredytobiorcy o wypłatę kredytu złożonego najpóźniej na dzień roboczy przed planowaną wypłatą. Wzór wniosku stanowi załącznik nr 1 do umowy kredytu (ust. 1). Wypłata następuje zgodnie z harmonogramem wypłat stanowiącym załącznik nr 2 do umowy kredytu po spełnieniu warunków, o których mowa w niniejszym załączniku (ust. 2).

(§ 7) Strony zgodnie ustalają, że prawne zabezpieczenie spłaty udzielonego kredytu stanowi:

d. wpisana na pierwszym miejscu hipoteka zwykła w wysokości 292.785,23 CHF z tytułu udzielonego kredytu i hipoteka kaucyjna do wysokości kwoty 158.100 CHF z tytułu odsetek umownych i kosztów udzielonego kredytu (..),

e. cesja praw z polisy ubezpieczenia nieruchomości od ognia i zdarzeń losowych z zastrzeżeniem ust. 4 – suma ubezpieczenia pierwszej polisy wynosi 730.810,00 zł,

f. wpływy na rachunek (...) nr (...) prowadzony w banku wraz z pełnomocnictwem do pobierania środków na spłatę zadłużenia (ust. 1)

(§ 9) Harmonogram spłat zostanie przesłany kredytobiorcy w terminie 14 dni od dnia uruchomienia środków kredytu (ust. 4 zd. 3). Strony umowy ustalają, że w okresie spłaty kredyt będzie spłacany w ratach malejących – kapitał kredytu spłacany jest w równych ratach miesięcznych, odsetki naliczane są od faktycznego zadłużenia i płatne w terminach miesięcznych (ust. 6)

W załączniku nr 7, podpisanym przez obie strony, powodowie oświadczyli przy zawieraniu umowy, że jest im znane oraz wyjaśnione przez Bank ryzyko zmiany kursu waluty, w której zaciągnęli zobowiązanie kredytowe i są świadomi ponoszenia przez siebie tego ryzyka, a kwota kredytu lub transzy kredytu wypłacana jest w złotych po przeliczeniu według kursu kupna waluty kredytu obowiązującego w Banku z dnia wypłaty kwoty kredytu lub transzy kredytu, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) S.A. ogłaszaną w siedzibie banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów walut obowiązujących w Banku. Kwota spłaty podlega przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującym w Banku w dniu dokonywania spłaty, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) S.A. ogłaszaną w siedzibie banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów walut obowiązujących w Banku.

W umowie kredytu ani w Regulaminie nie zamieszczono definicji Tabeli kursów walut Banku (...) S.A. ogłaszanej w siedzibie banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów walut obowiązujących w Banku.

(dowód: umowa kredytu wraz z załącznikami k. 206-210v., bankowy raport kredytowy k. 203-204v., analiza inwestycji k. 205)

Kredyt został uruchomiony w pięciu transzach:

6. w dniu 16 maja 2006 r. w wysokości 62.243,00 CHF,

7. w dniu 18 lipca 2006 r. w wysokości 65.108,48 CHF,

8. w dniu 25 października 2006 r. w wysokości 97.662,64 CHF,

9. w dniu 14 lutego 2007 r. w wysokości 32.554,14 CHF,

10. w dniu 07 sierpnia 2007 r. w wysokości 35.216,97 CHF.

(dowód: zaświadczenie z dnia 09.10.2020 r. k. 63)

W dniu 21 grudnia 2007 r. strony zawarły aneks nr (...) na podstawie którego nowe brzmienie otrzymał § 9 ust. 8 i § 9 ust. 9, a także do umowy wprowadzono zapisy II. 1 zasady i termin spłaty kredytu i II.2 postępowanie w razie nieterminowanej spłaty, II.3 warunki zmiany i rozwiązania umowy kredytu, II.4 zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu. Na podstawie powyższego aneksu strony ustaliły, że spłata będzie następowała w walucie kredytu”.

(dowód: aneks nr (...) wraz z załącznikiem k. 211-212v.)

Pismem z dnia 26 listopada 2020 r. powodowie w związku z zawartymi umowami kredytu wezwali pozwanego do dobrowolnego zwrotu wszystkich kwot przez nich uiszczonych w związku z nieważnymi umowami.

(dowód: pismo z dnia 26.11.2020 r. k. 110-112, dowód nadania k. 113)

Zawarta umowa kredytu miała na celu poprawę sytuacji mieszkaniowej powodów i ich dzieci. W toku postępowania kredytowego powodowie zostali poinformowani, że najmniej kosztocłonnym będzie kredyt we frankach szwajcarskich, bo jest nisko oprocentowany. Powodom nie przedstawiono historycznego kursu CHF, ani symulacji przyszłościowych. Powodowie nie mieli możliwości negocjacji zapisów umowy. Początkowo powodowie spłacali kredyt w PLN, na podstawie zawartego aneksu rozpoczęli spłatę w CHF.

Powodowie pouczeni o konsekwencjach nieważności umowy, oświadczyli, że podtrzymują powództwo.

(dowód: przesłuchanie powoda M. G. k. 291-292, przesłuchanie powódki B. G. k. 282-282v.)

Sąd zważył, co następuje:

Fakty ustalono na podstawie spójnego, wiarygodnego materiału dowodowego: dokumentów złożonych przez obie strony (wzajemnie niekwestionowanych) i zeznań powodów.

Sąd pominął dowód z opinii biegłego zgłoszony w odpowiedzi na pozew, uznając, że nie będzie on istotny do rozstrzygnięcia sprawy. Okoliczności, na które został ww. dowód powołany, pozostawały bez wpływu na ocenę ważności umów oraz abuzywności ich poszczególnych zapisów. Nie było również potrzeby dokonywania żadnych specjalistycznych ustaleń z dziedziny finansów i bankowości, ponieważ spór opiera się na ocenie ważności umów oraz tego, czy ich poszczególne postanowienia były dozwolone. Podstawą tejże oceny były przedłożone przez strony do niniejszej spraw dokumenty oraz zeznania strony powodowej, w zakresie, w jakim korespondowały z pozostałym materiałem dowodowym.

W związku z tym, że objęte pozwem umowy kredytu budowlano- hipotecznego zawierają tożsame zapisy dotyczące klauzul denominacyjnych, poniższe rozważania w równej mierze dotyczą obu umów.

Już w tym miejscu należy zasygnalizować, że zarzut przedawnienia, skierowany przeciwko żądaniu powodów dotyczącym ustalenia, nie mógł być zasadny, ponieważ roszczenia takie nie ulegają przedawnieniu.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 prawa bankowego (brzmienie ustępu 1 w dniu zawarcia umowy i w dniu wydania wyroku jest to samo), przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Udzielanie kredytów jest jedną z czynności banków przewidzianą

w prawie bankowym. Do essentialia negotii umowy kredytu należą: oddanie przez bank do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie ściśle określonej kwoty środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z oddanych do dyspozycji środków pieniężnych na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (Arkadiusz Kawulski, Komentarz do prawa bankowego. Uwagi do art. 69, LEX 2013). Umowa kredytu stanowi zatem odrębny typ umowy nazwanej.

W sprawie jest bezsporne i oczywiste, że kredyty początkowo spłacane były w złotych i że w tej walucie kredyty zostały uruchomione (wyplacone). Świadczy o tym cel umowy – jakim było kredytowanie kosztów zakupu lokali mieszkalnych na rynku pierwotnym.

Zatem w omawianej sprawie strony zawarły umowy, mocą których bank przekazał do dyspozycji powodów nieokreśloną kwotę złotych polskich stanowiących równowartość określonych w umowach franków szwajcarskich. Wartość ta była ustalana przy zastosowaniu kursu kupna (aktualna tabela kursów) obowiązującego banku w dniu realizacji zlecenia płatniczego. Zgodnie z umowami strona powodowa miała spłacać kredyty w złotych według ceny sprzedaży franka szwajcarskiego obowiązującej w banku w dniu wpłacenia konkretnej raty.

Tak skonstruowany rodzaj kredytu denominowanego nie stanowi umowy kredytu – jest to umowa nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c. w całości, zawiera bowiem liczne odstępstwa od definicji legalnej zawartej w prawie bankowym. Do wskazanych essentialia negotii umowy kredytu bankowego należy bowiem określenie kwoty kredytu i waluty kredytu, określenie oprocentowania i zasad jego zmiany, cel kredytu i wysokość prowizji. Zobowiązanie kredytobiorcy polega na spłacie wykorzystanej części kredytu z odsetkami i zapłaty umówionej prowizji. W omawianej sprawie wartość kredytu wyrażona została we franku szwajcarskim, natomiast wypłata kredytu i ustalenie wysokości raty odnosiły się do złotych polskich. W tej sytuacji kredytobiorca nigdy nie spłaca nominalnej wartości kredytu, bowiem z uwagi na różnice kursowe i różnice czasowe pomiędzy zawarciem umowy a późniejszą wypłatą i spłatą kredytu zawsze będzie to inna kwota. Cecha ta stanowi znaczące odejście od ustawowej konstrukcji kredytu, której elementem przedmiotowo istotnym jest obowiązek zwrotu kwoty otrzymanej. Fakt ten wynika z włączenia do umowy klauzuli przeliczeniowej, która powoduje, że wysokość zobowiązania wyrażonego w walucie polskiej jest modyfikowana innym miernikiem wartości. Włączenie do umowy takiej klauzuli wprowadza szereg problemów związanych z przełamaniem zasady nominalizmu, zasady określoności świadczenia, obciążeniem kredytobiorcy nieograniczonym ryzykiem kursowym i możliwością naruszenia przepisów o odsetkach maksymalnych (J. Czabański, Walutowe klauzule waloryzacyjne w umowach kredytów hipotecznych. Analiza Problemu., Palestra 6/2016). Można formułować tezę, że mechanizm przeliczenia kwoty do wypłaty i do spłaty został uzgodniony przez strony i że składając wniosek o wypłatę kredytu lub jego transzy lub dokonując spłaty raty kredytowej konsument może dowiedzieć się, jaki jest w danym dniu kurs waluty (kupna lub sprzedaży – zależnie od sytuacji), a przez to następuje dopełnienie procesu uzgodnienia, jednak teza taka nie da się obronić. W praktyce więc kredytobiorca nie ma realnego wpływu na wybór dnia pobrania kredytu, nie może też dowolnie wybierać dnia spłaty raty kredytowej. To oznacza, że jego wpływ na to, według jakiego kursu otrzyma kredyt i wg jakiego kursu będzie go spłacać, jest znikomy. Co innego po stronie banku – to on jednostronnie narzuca kurs zarówno dla chwili pobrania kredytu, jak i dla chwili spłaty. Trudno posądzać bank o to, by w skali jednego kredytobiorcy dopuszczał się manipulacji kursami walut, ale nie zmienia to faktu, że pozostaje jedynym podmiotem kształtującym po zawarciu umowy istotne jej elementy, jakimi są: wysokość kredytu wyplaconego kredytobiorcy i wysokość raty. Można jednak wyobrazić sobie z łatwością sytuację, w której – stojąc w obliczu niekorzystnego obrotu sprawy względem większej rzeszy kredytobiorców – bank mógłby sztucznie zawyżać własny kurs sprzedaży dla podwyższenia wysokości rat kredytowych. Taki jednostronny wpływ banku jest sprzeczny nie tylko z opisaną wyżej definicją kredytu, ale i z granicami swobody umów wyznaczonymi przez art. 353⁽¹⁾k.c.

Teza odnosząca się do kwestii ważności kredytu denominowanego – że dla zachowania tej ważności musi występować tożsamość między kwotą i walutą kredytu, kwotą środków pieniężnych oddanych do dyspozycji kredytobiorcy oraz kwotą, jaką kredytobiorca zobowiązany jest zwrócić bankowi z odsetkami, wynika z uzasadnień wyroków Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z: 9 września 2019 r. (I ACa 448/19) oraz 11 września 2020 r. (I ACa 225/20).

Trzeba przyznać, że tzw. ustawa antyspreadowa (z 29.07.2011r.) nie wprowadziła żadnych zapisów, które wchodziłyby do treści umów kredytowych denominowanych lub indeksowanych, zawartych przed dniem wejścia jej w życie. Umowy nieważnej nie można uczynić ważną za pomocy późniejszej ustawy, podobnie jak nie można jej uczynić ważną za pomocą zmiany (aneksu) wprowadzającego możliwość spłaty rat w walucie CHF.

Niezależnie od tego, zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. § 2 - Jeżeli postanowienie umowy zgodnie

z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. § 3 - Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. § 4 - Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje. Klauzulą niedozwoloną jest postanowienie umowy zawartej

z konsumentem (lub wzorca umownego), które spełnia (łącznie) wszystkie przesłanki określone w przepisie art. 385¹ k.c.: 1) nie jest postanowieniem uzgodnionym indywidualnie; 2) nie jest postanowieniem w określającym główne świadczenia stron; 3) kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Nie budzi wątpliwości, że zawierając umowy, powodowie występowali jako konsumenci. Status konsumenta musi być badany na dzień zawarcia umowy. Powód będący przedsiębiorcą wraz z żoną nabył dom wyłącznie na cele mieszkaniowe rodziny, w umowie został potraktowany jako konsument, gdyż nie wskazano w niej firmy powoda, jego NIP ani innych atrybutów działalności gospodarczej.

W dalszej kolejności konieczne było ustalenie, czy te postanowienia dotyczą głównych świadczeń stron. Zgodnie z powołaną wyżej definicją umowy kredytu zawartą w art. 69 prawa bankowego, do elementów przedmiotowo istotnych tego typu umowy należy obowiązek zwrotu kwoty kredytu wraz z umówionymi odsetkami i zapłaty prowizji. W omawianej sprawie wypłata kredytu w złotych polskich i zawarcie w umowie klauzuli przeliczeniowej powodowały niemożliwość określenia świadczenia zarówno co do wysokości kredytu jak i jego poszczególnych rat z uwagi na niemożliwość jednostronnego ustalania kursu waluty przez bank. W ocenie Sądu, klauzule te są niedozwolonymi klauzulami umownymi, bowiem kształtują prawa i obowiązki konsumenta - kredytobiorcy - w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszając jego interesy. Jako sprzeczne z dobrymi obyczajami kwalifikowane są w szczególności wszelkie postanowienia, które zmierzają do naruszenia równorzędności stron umowy, nierównomiernie rozkładając uprawnienia i obowiązki między partnerami stosunku obligacyjnego. Natomiast o rażącym naruszeniu interesów konsumenta można mówić w przypadku prawnie relewantnego znaczenia tego nierównomiernego rozkładu praw i obowiązków stron umowy. Bank przyznał sobie prawo do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu. Jednocześnie prawo banku do ustalania kursu waluty w świetle zawartej przez strony umowy nie doznawało żadnych ograniczeń. Skoro bank może wybrać dowolne i niepoddające się weryfikacji kryteria ustalania kursów kupna i sprzedaży walut obcych, stanowiących narzędzie przeliczenia kredytu i rat jego spłaty, wpływając na wysokość własnych korzyści finansowych i generując dla kredytobiorcy dodatkowe i nieprzewidywalne co do wysokości koszty kredytu, klauzule te rażąco naruszają zasadę równowagi kontraktowej stron na niekorzyść konsumenta, a także dobre obyczaje, które nakazują, by ponoszone przez konsumenta koszty związane z zawarciem i wykonywaniem umowy, o ile nie wynikają z czynników obiektywnych, były możliwe do przewidzenia, a sposób ich generowania poddawał się weryfikacji.

Abuzywność dotyczy w niniejszej sprawie postanowień ust. 2 pkt 2 i 4 załączników nr 7 do umów kredytu hipotecznego, kształtujących mechanizm denominacji. Postanowienia te dotyczą świadczeń głównych umów (regulowały, na jakich zasadach nieznaną kwotę kredytu powodowie otrzymają i jak mają spłacać raty). W zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty nie zostały uzgodnione indywidualnie. Umowy nie podlegały w ogóle indywidualnemu uzgodnieniu.

Jednocześnie kwestionowane tu postanowienia umów nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, o czym świadczy fakt, że cały mechanizm denominacji został zawarty nie w samych umowach, lecz w załączniku nr 8 do nich. Rolą załącznika do umowy, zwłaszcza do umowy kredytu, powinno być uszczegółowienie umowy, a nie uregulowanie od podstaw kwestii podstawowych, pierwszorzędnych dla wysokości obciążenia kredytowego. Taka redakcja umów sprawiała, że ich całość była nieczytelna dla przeciętnego kontrahenta – konsumenta.

Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umowy kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej będą zaliczane na spłatę wyrażonego w walucie obcej, zależą od jednej ze stron.

Oceny tej nie zmienia ewentualna stabilność sposobu ustalenia marży ani konieczność stosowania przez bank rozmaitych zabezpieczeń, ani też sposób, w jaki bank pozyskuje środki na kredyty, czy też sposób wykazywania ich w sprawozdaniach finansowych lub – najogólniej rzecz ujmując – sposób księgowania. Powtórzyć trzeba, że w przypadku umowy, której przedmiotem jest udzielenie kredytu w walucie polskiej, kurs waluty obcej jest stosowany jedynie w celu waloryzacji zobowiązania, a między kredytobiorcą a bankiem nie dochodzi w istocie do żadnych rozliczeń walutowych i powstania związanych z tym kosztów. Wszelkie zatem koszty, jakie bank ponosi w związku z udzieleniem kredytu, winny być mu rekompensowane w ramach wynagrodzenia, jakim jest oprocentowanie kredytu, a nie ukrywane w formie spreadu, na którego wysokość kredytobiorca nie ma żadnego wpływu.

Zakresem abuzywności objęta jest nie tylko kwestia ustalania kursów waluty banku, lecz denominacja jako mechanizm w ogóle.

Regulamin do umów nie zawierał żadnych postanowień istotnych dla oceny ważności i skuteczności umów. W szczególności nie regulował mechanizmu denominacji i nie określał reguł określania przez bank kursów kupna i sprzedaży waluty.

Żądania ustalenia nieważności umowy nie można traktować w kategoriach nadużycia praw podmiotowych. To pozwany bank nadużył wobec powodów swej pozycji dominującej, a powództwo w tej sytuacji stanowiło dla powodów jedyny środek ochrony ich praw.

Podsumowując tę część rozważań, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umów dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalone przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami i kształtowały ich zobowiązania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą powodów. Wyeliminowanie wskazanych zapisów przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w CHF oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a powodowie w terminach płatności kolejnych rat powinni je spłacać w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. Nie ma możliwości zastosowania w miejsce wyeliminowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodzić się należy z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z 21 lutego 2013 roku (w sprawie sygn. akt I CSK 408/12. OSNC 2013/11/127), iż eliminacja ze stosunku prawnego postanowień uznanych za abuzywne nie prowadzi do zniweczenia całego stosunku prawnego, nawet gdyby z okoliczności sprawy wynikało, że bez tych postanowień umowa nie zostałaby zawarta.

Jednak powołać się należy na fakt związania sądów Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez TSUE w wyroku z 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18. TSUE podtrzymał mianowicie pogląd, że:

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następnie je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku TSUE),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku TSUE),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku TSUE),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (porównaj w szczególności pkt 66-68 wyroku TSUE).

Przenosząc powyższe uwagi na stan faktyczny niniejszej sprawy, należy wskazać, że brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalały na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski. Nie ma przy tym możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się takim właśnie kursem w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24.01.2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy wprawdzie następnie, ale ze skutkiem już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie (przy wysoce wątpliwym założeniu, że skutki te nie są związane z istotą umowy stron – por. art. XLIX przepisów wprowadzających kodeks cywilny), to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości kwoty, jaką Bank powinien postawić do dyspozycji powodów w PLN, wykonując umowę kredytu.

Sąd Okręgowy w składzie rozpoznającym tę sprawę stoi dotychczas konsekwentnie na stanowisku, że o ile umowy indeksowane (waloryzowane) frankiem szwajcarskim nadają się niekiedy do utrzymania w mocy po eliminacji abuzywnego mechanizmu indeksacji, ponieważ znana jest w nich kwota kredytu (wyrażona w umowie w PLN), o tyle umowy denominowane do franka szwajcarskiego nie dają się z reguły utrzymać po wyeliminowaniu mechanizmu denominacji, ponieważ są to umowy w założeniu stron złotowe – choć z kwotą kredytu wskazaną w walucie obcej, to jednak z wypłatą i spłatą, które miały następować w złotych. Po odpadnięciu abuzywnego mechanizmu denominacji nieznaną pozostaje kwestia podstawowa – jaka kwota powinna być wypłacona powodom i jakie raty powinny być przez nich spłacane. Braków tych nie da się zapełnić w żaden sposób i umowa nie nadaje się do wykonania, co prowadzi i tą drogą do wniosku, że zawarta została jako nieważna (niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna - art. 58 k.c.).

Powodowie bez wątpienia domagali się stwierdzenia nieważności umów, świadomi potencjalnych skutków związanych z rozliczeniami na ich tle, co jasno wynika ze złożonych przez nich zeznań.

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 14 czerwca 2012 r. (C-618/10) stwierdził, że: "z brzmienia ust. 1 art. 6 dyrektywy 93/13/EWG wynika, że sądy krajowe są zobowiązane wyłącznie do zaniechania stosowania nieuczciwego warunku umownego, aby nie wywierał on obligatoryjnych skutków wobec konsumenta, przy czym nie są one uprawnione do zmiany jego treści. Umowa powinna bowiem w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany innej niż wynikająca z uchylenia nieuczciwych warunków, o ile takie dalsze obowiązywanie umowy jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego. Dyrektywa 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie, jak wynika z jej art. 7 ust. 1 w związku z jej motywem 24, do zapewnienia stosownych i skutecznych środków "mających na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami". Należy zatem stwierdzić, że gdyby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w takich umowach, takie uprawnienie mogłoby zagrażać realizacji długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 dyrektywy 93/13. Uprawnienie takie przyczyniłoby się bowiem do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców poprzez zwykły brak stosowania takich nieuczciwych warunków wobec konsumentów, ponieważ nadal byłiby oni zachęceni do stosowania rzeczonych warunków wiedząc, że nawet gdyby miały one być unieważnione, to jednak umowa mogłaby zostać uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd krajowy, tak aby zagwarantować w ten sposób interes rzeczonych przedsiębiorców". (zob. wyrok TSUE z 4 czerwca 2009 r. (C-243/08), wyrok TSUE z 15 marca 2012 r. (C-453/10), wyrok TSUE z 30 maja 2013 r., (C-397/11), wyrok TSUE z 21 stycznia 2015 r. (C-482/13)).

Wobec kategorycznego ustalenia, że umowy kredytowe są nieważne jako sprzeczne z ustawą – Prawo bankowe dalsze wywody w kierunku ustalenia wpływu bezskuteczności poszczególnych postanowień umownych na związanie stron umowami jako całością są już bezprzedmiotowe.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny, zaś o występowaniu interesu prawnego świadczy możliwość stanowczego zakończenia wyrokiem ustalającym sporu obecnie występującego, jak i sporów, które mogą z kwestionowanego stosunku prawnego wystąpić w przyszłości. Sąd podziela w całości argumentację powodów dotyczącą posiadania interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności. Samo rozpoznanie roszczenia o zapłatę nie usunęłoby powodom dostatecznie niepewności dotyczącej stosunku prawnego i nie pozwoliłoby na podjęcie starań o wykreślenie hipoteki. Sentencja zasądzająca zapłatę mogłaby nie być poczytywana za wiążącą w innych postępowaniach. Wyrok ustalający w niniejszej sprawie wyeliminuje wszelkie wątpliwości co do tego, czy strony łączy umowa kredytowa, czy też stosunek w tym zakresie nie istnieje.

Mając na uwadze powyższe Sąd w pkt I wyroku ustalił, że umowy kredytu budowlano- hipotecznego nr (...) - (...) z dnia 15 maja 2006r. oraz nr (...) - (...) z dnia 15 maja 2006r. zawarte pomiędzy powodami B. G. i M. G. a bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w K. (poprzednikiem prawnym pozwanego) są nieważne.

O kosztach postępowania Sąd orzekł zgodnie z art. 98 k.p.c. który wskazuje, że strona, która przegrała proces, obowiązana jest do zwrotu jego uzasadnionych kosztów na rzecz strony wygrywającej.

Na koszty procesu po stronie powodów składały się: opłata od pozwu (1.000 zł), wynagrodzenie pełnomocnika w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (10.800) zł.

Łącznie powodowie ponieśli koszty w wysokości 11.800 zł i taką kwotę na ich rzecz należało zasądzić tytułem zwrotu kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za okres od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.